

GI holdningspapir: Affald er en ressource og en god forretning

Organiseringen af affaldssektoren i Danmark og EU er i dag er ikke gearret til at understøtte de politiske målsætninger om mere genanvendelse. Den danske og europæiske affaldsregulering er fra en tid, hvor affald var et problem, der blot skulle skaffes af vejen – gerne til den nærmeste losseplads. I dag er en stor del af affaldet en genanvendelig ressource, som bør genanvendes i samfundets forbrug og produktion med udgangspunkt i et frit affaldsmarked (cirkulær økonomi).

GI ser affald som en ressource og støtter ideen om en cirkulær økonomi - både fordi det er en god forretning, og fordi det er godt for miljø og samfund. Derfor tror vi på en grøn omstilling med fokus på genvinding af sekundære råstoffer frem for udvinding af primære råstoffer, og hvor produkter og værdikæder designes således, at ressourcerne bruges effektivt, og kan genanvendes så meget som muligt. Affaldet skal med andre ord forblive i materiale-kredsløbet fremfor kun at ende som forbrænding eller deponering (lineært hierarki). Samtidig skal affaldet ud på et frit marked, så nye teknologier og genanvendelsesmetoder kan udvikles af private aktører, hvilket stiller skærpede krav til måden hvorpå vi tænker og laver miljø-affaldspolitik såvel som erhvervs politik i Danmark og EU.

Forslag til løsninger

EU og internationalt - primær lovgivning: Affaldsrammedirektivet, deponeringsdirektivet, forbrændings-direktivet, transportforordningen, Basel-konventionen og OECD beslutningen, Eco-designdirektivet, "den grønne forordning" (uden for OECD), EU kemikalielovgivning (REACH), POP forordningen.

EU's affaldslovgivning skal reformuleres til en "ressourcelovgivning" med henblik på at understøtte skiftet fra bortskaffelse til genanvendelse: Eksempelvis handles genanvendt jern og metaller af høj værdi i dag til en relevant markedspris ofte under betegnelsen affald, fordi de indeholder mere end 3-5 pct. "affald"/urenheder i relation til "End of Waste" kriteriet" (hvornår affald ophører med at være affald) –da disse ressourcer er klassificeret som affald underlægges de restriktive eksport og importkrav (Orange Waste"). Det betyder samtidig at sekundære råstoffer skal konkurrere på ulige vilkår med primære råstoffer selvom de kan leveres direkte til smelterier. Dette er ulige konkurrence og en markant barriere for en cirkulær økonomi, herunder ønsket om at bevare råstoffer i materialekredsløbet.

Sikring af fri og fair handel med sekundære råstoffer med begrænsede eksportrestriktioner: En cirkulær økonomi stopper ikke ved EU's grænser, da genvindingsbranchen er en del en global industri. Værdikæder og materialestrømme er globale og adgang til verdensmarkedet for genanvendte ressourcer er centrale for at undgå prisforvridning mellem EU og resten af verden.

Sikring af ens og bindende regler for EPR skemaer (producentansvarsordninger): Udvidelsen af producentansvarsordninger som et instrument til at sikre, at producenter ansvarlige for flere produkters genanvendelse såvel som at minimere konkurrenceforvridning og øge transparens på markedet med henblik på at forhindre monopoler.

Forbedring af sammenspillet mellem EU's affald og kemikalielovgivning samt produktpolitik (eco-design): Sortering og rensning af produkter i deres slutfase (batterier, elektronikaffald mv.), herunder fjernelse af farlige stoffer er almindelig praksis for genvindingsvirksomheder. Farlige stoffer bør begrænses allerede i produktdesignfasen såvel som fremme af let-adskillige produkter med henblik på bedre genanvendelse. Samtidig bør der være en fokuseret liste med en risikobaseret tilgang til klassificeringen af farligt og ikke farligt affald således at fortolkningsmulighederne begrænses og højere grad af juridisk afklaring tilstræbes.

Sikring af ens håndhævelse og fortolkning af regler på tværs af EU: Komplicerede regler kombineret med begrænset håndhævelse i nogle EU lande fører til uens konkurrence EU landene imellem.

Sikring af fælles EU mål for genanvendelse skaber en fælles spillebane: EU landene skal bevæge sig i samme retning, hvilket bedst understøttes af en fælles forståelse af, at genanvendelse gavner miljø og økonomi.

Danmark – primær lovgivning: Affaldsbekendtgørelsen, deponeringsbekendtgørelsen, forbrændings-bekendtgørelsen, spildevandsbekendtgørelse, restproduktbekendtgørelse

Behov for at adressere konkurrenceaspektet i affaldssektoren: I Danmark er det tale om et de facto monopol, hvor offentlige aktører (kommuner) udnytter deres lovgivningsmæssige ret til at håndtere dele af affaldet (kommunal anvisningsret). Det skævvrider markedet for genanvendeligt husholdningsaffald og blandet erhvervsaffald med en forretningsmæssig værdi (metal, pap, glas, mad og plastic,), som ellers kunne være håndteret af private virksomheder. Den kommunale anvisningsret skal fjernes, og det private erhvervsliv skal have adgang til affaldet på lige forretnings- og konkurrencemæssige vilkår.

Affaldet skal flyttes op i affaldshierarkiet ved at udfase forbrændingsanlæg og forbrænding af usorteret affald: Forbrændingsanlæg i Danmark er kommunalt ejede og de kommuner, der ejer anlægget, er typisk forpligtet via vedtægter til at levere deres eget kommunalt indsamlede affald samt anwise det kommunale erhvervsaffald til dette. Der er behov for en strukturtilpasning af de kommunalt ejede forsyningsselskaber, som både udsteder regler, fører tilsyn og er aktører på markedet. Det betyder, at myndigheds- og driftsherrerollen skal adskilles, så kommunen ikke agerer myndighed over for de anlæg, som de selv ejer direkte. De anlæg skal i stedet udskilles i selvstændige selskaber med professionelle bestyrelser og transparente regnskaber. På den måde undgås også skæve incitamenter til at forbrænde affaldet i egne ovne fremfor at genanvende. Samtidig bør der være et større fokus på biogas som energiforsyningskilde.

Fokus på mere ensartet regulering på tværs af de 98 kommuner gennem oprydning i og harmonisering af affaldsregler og tilsyn: I dag har kommunerne ansvaret for gennem affaldsplaner at sikre en effektiv indsamling i samarbejde med private aktører. Det er vigtigt, at virksomheder ikke mødes med uens administration afhængigt af den enkelte kommunes administration, herunder kostægte affaldsgebyrer, (ydelsen modsvarer omkostninger), ens tolkning af miljøregler, smidige miljøgodkendelser og generelle byrdelettelser. Kommunernes metodefrihed bør erstattes af BAT-retningslinjer for affaldshåndtering og genanvendelse, og der skal være en central koordinering af og fælles kriterier for klassificering af affald.